

Hodnocení výzkumné a odborné činnosti pracovišť AV ČR: mezinárodní kontext, principy a zkušenosti

Patrik Španěl

Akademická rada AV ČR

Konference Metodika hodnocení výzkumných organizací 27. 1. 2026

Význam vědy a AV ČR pro společnost

- **Věda je dlouhodobá veřejná investice** do poznání, bezpečnosti, prosperity a kultury společnosti.
- V konečném důsledku **posiluje schopnost společnosti reagovat na nové výzvy**, rozvíjí **kreativitu a kritické myšlení** a vytváří znalostní základ pro inovace a fungování státu i společnosti.
- **Smyslem hodnocení je podporovat kvalitu, integritu a etickou odpovědnost výzkumu** a tím chránit tuto veřejnou investici.
- **Proto hodnotíme na základě peer review, více kritérií a kontextu v souladu s mezinárodními principy odpovědného hodnocení (CoARA a DORA).**

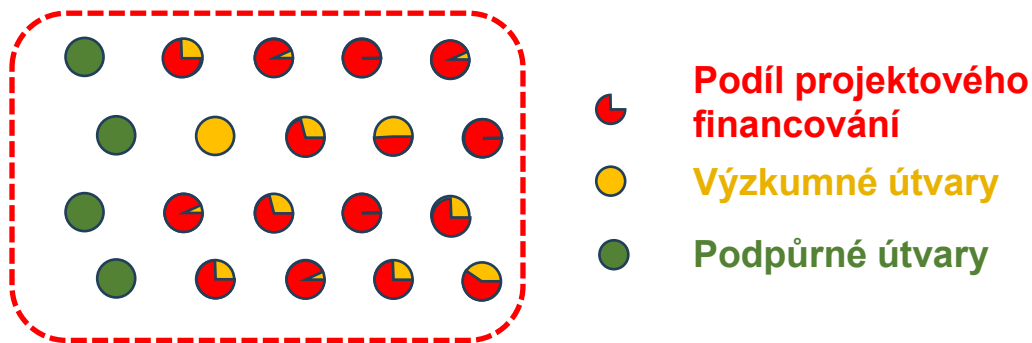

Hodnocení výzkumu a jeho souvislosti

Významná část veřejných prostředků na výzkum je rozdělována s využitím výsledků hodnocení. Hodnocení probíhá na více úrovních, od národní až po jednotlivé vědkyně a vědce.

Způsob hodnocení výzkumu zásadně formuje chování celého systému

Struktura financování
výzkumné organizace

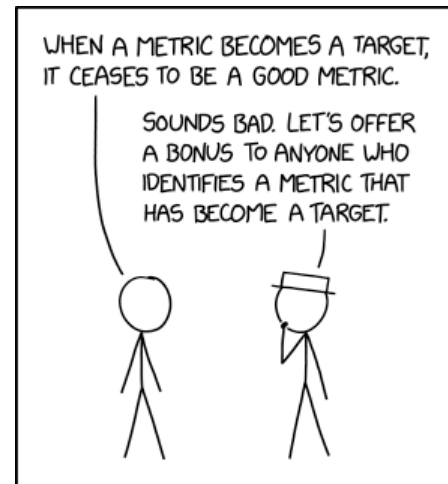
Ilustrativní příklad struktury financování

- Účelové financování výrazně ovlivňuje zaměření výzkumných organizací
- Finanční tlak omezuje prostor pro dlouhodobý rozvoj a vznik nových týmů

Goodhartův zákon

„Když se ukazatel stane cílem, přestává být dobrým ukazatelem.“

- **podle Goodharta (1975):** „...any observed statistical regularity will tend to collapse once pressure is placed upon it for control purposes.“
- **Mechanismus:** vazba odměn na metriky → optimalizace čísla místo skutečné hodnoty
- **Známé příklady:** kobří efekt, přijímací zkoušky, měření rychlosti, **bodové hodnocení RIV**
- **Typické projevy ve vědě:** „produkce“ výsledků, tlak na počet publikací, růst publikačních nákladů / predátorské praktiky.
- **Prevence:** **zaměření na podstatu** (na kvalitu výzkumu a jeho přínosy), **peer review**, více kritérií, kontext

<https://xkcd.com/2899/>

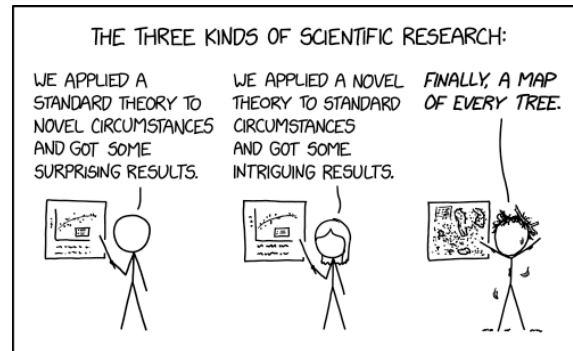
Hodnocení výzkumu a jeho (de)formativní dopady

Mechanisticky nastavené cíle hodnocení
(bez porozumění obsahu a významu výzkumu)
vedou k systematickým deformacím chování:

- **Optimalizace kvantity**, dělení výsledků, tlak na počet publikací.
- **Oddělení publikování od uplatnění**, výsledky bez reálného společenského dopadu.
- **Pokles kvality a reprodukovatelnosti**, „neopakovatelný“ výzkum.
- **Eroze výzkumné integrity**, neetické nakládání s texty a daty.

Důsledky

- inflace výstupů a růst publikačních nákladů
- plýtvání finančními a lidskými zdroji
- oslabení důvěry veřejnosti ve vědu

<https://xkcd.com/2977>

Mezinárodní kontext: CoARA a odpovědné hodnocení

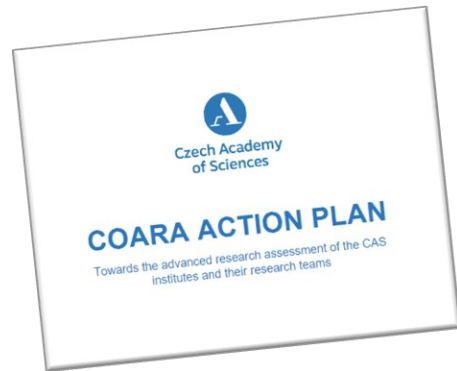
CoARA (Coalition for Advancing Research Assessment)

mezinárodní iniciativa reagující na **deformace vyplývající z mechanistického hodnocení**

- **kvalitativní peer review** jako základ hodnocení
- **indikátory využívané kontextově**, nikoli jako náhrada odborného posouzení
- **respekt k oborovým odlišnostem** a různým typům výstupů
- **oddělení hodnocení kvality** od mechanických finančních důsledků

Účel iniciativy CoARA:

- **Posílit vědeckou kvalitu, integritu a společenský význam vědy a výzkumu**
- **Metodika hodnocení AV ČR 2020-2024 z těchto principů plně a konzistentně vychází (Akční plán AV ČR z roku 2024 je zveřejněn)**

Hodnocení pracovišť AV ČR a jeho příprava

- **Cíl:** AV ČR usiluje o standardy předních institucí ve vědecky vyspělých zemích (věda i institucionální řízení)
- **Nástroj:** periodické hodnocení pracovišť (a týmů) je klíčovým nástrojem k dosažení tohoto cíle (probíhá od roku 1993)
- **Učení se a zlepšování:** systém se průběžně rozvíjí na základě zpětné vazby (zejména od zahraničních expertů) a zkušeností ze zahraničí
- **Aktuální kontext:** metodika reflektuje vývoj výzkumného prostředí a principy odpovědného hodnocení (např. **DORA**, **CoARA**)

Zákonný rámec hodnocení pracovišť AV ČR

- Hodnocení výzkumné a odborné činnosti pracovišť AV ČR se provádí **na základě zákona č. 130/2002 Sb.**, o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků.
- Hodnocení je podkladem pro naplnění § 7, odst. 7 zákona: „Institucionální podporu na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace poskytne poskytovatel výzkumné organizaci na základě jejího zhodnocení, které provedl podle metodiky připravené podle § 35 odst. 2 písm. c).“
- Výsledky hodnocení slouží jako jeden z odborných podkladů **k diferencovanému institucionálnímu financování dlouhodobého koncepčního rozvoje (DKRVO) pracovišť AV ČR. Výsledky hodnocení rovněž vstupují do národní metodiky hodnocení (Metodika 2017+, Metodika 2025+).**

Pravidelná hodnocení v AV ČR: minulost a současnost

2005–2009

2010–2014

2015–2019

2020–2024

Ukotvení metodologie – peer review, multikriteriální hodnocení, indikátory.

Zavedení úrovně vědeckých útvarů.

9 hodnoticích komisí (jedna pro každou vědní sekci) – **většinově Češi.**

Zavedeny dvě fáze hodnocení:

I. fáze: kvalita vybraných výstupů

II. fáze: peer review týmů a pracovišť (vč. návštěv)

13 oborových panelů (I.) a komisí (II.), převážně zahraniční

Důraz na **nezávislost** a pravidla střetu zájmů.

Kontinuita nastavených principů

Covid-19: distanční návštěvy pracovišť

Zkvalitnění procesů (koordinace, návody).

Dominantně zahraniční vědci v komisích.

Návaznost na **M17+**.

Posílení formativní role hodnocení

Klíčová role kvalitativního peer review

(52 komisí pro 52 výzkumně orientovaných pracovišť, obě fáze).

Důraz na kvalitu a význam výsledků (včetně interdisciplinárních) a **Odpovědné publikování.** Opuštění bibliometrie.

Aplikované výsledky hodnocení v kontextu (case studies).

Cíle hodnocení pracovišť AV ČR

1. **Zvýšení kvality vědecké a odborné činnosti pracovišť** zprostředkováním detailních a nezávislých informací o pracovištích a vědeckých týmech pro vedení jednotlivých pracovišť a vědeckých týmů.
2. **Získání nezávislých a objektivních informací** o postavení pracovišť AV ČR v mezinárodním kontextu a jejich využití pro strategické řízení AV ČR jako celku, včetně informovaného rozhodování o financování.

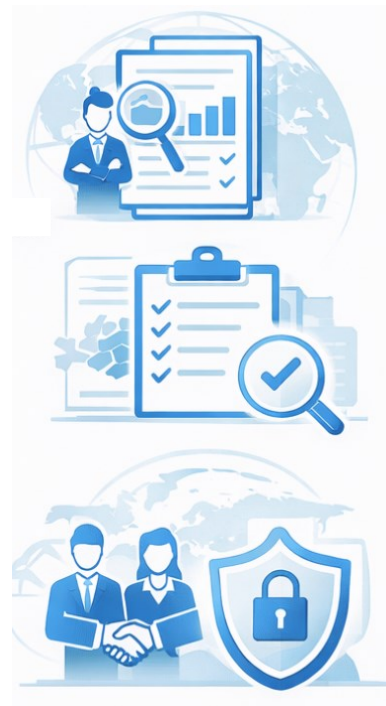
Metodika hodnocení pracovišť AV ČR

Hlavní principy hodnocení

- Mezinárodní peer-review (zahraniční hodnotitelé)
- Kvalitativní posouzení opřené o podklady a data o činnosti pracoviště
- Hodnotí se pracoviště i výzkumné týmy
- Formativní charakter (zpětná vazba pro rozvoj)
- Respekt k oborovým odlišnostem
- Nezávislost
- Transparentnost

Hlavní výstup hodnocení

- Závěrečné zprávy mezinárodních hodnoticích komisí (pracoviště, týmy)

Rozsah hodnocení AV ČR 2020–2024

- Pětileté hodnocení pracovišť AV ČR je robustní a komplexní systém mezinárodního peer review.
- **52 pracovišť** (výzkumně orientovaných) zahrnujících **408 vědeckých týmů** (+ pracoviště SSČ a KNAV hodnocená podle odlišné metodiky)
- **I. fáze: 3 941** vybraných výstupů posouzených **1 550** vzdálenými hodnotiteli (dominantně ze zahraničí)
- **Mezinárodní hodnoticí komise: 341 expertů v 52 komisích** (výhradně ze zahraničí; nejvíce Německo, Francie, Velká Británie ...)
- **Výstup:** detailní hodnoticí zprávy a doporučení pro rozvoj pracovišť i týmů.
- Náročnou organizaci zajišťuje KAV
- Za poskytovatele na řádný průběh dohlíží pozorovatelé z řad AR a VR

408

vědeckých týmů

3 941 výstupů

1 550 hodnotitelů

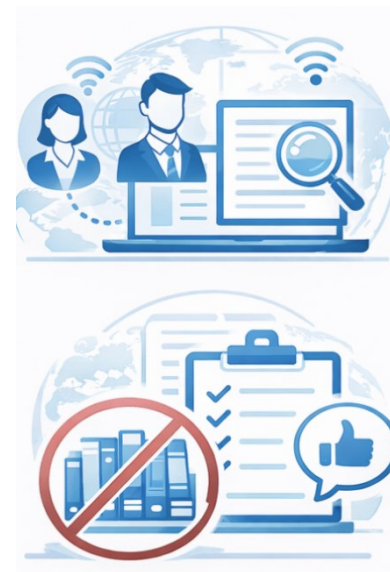
341 expertů

52 komisí

Proces hodnocení pracovišť AV ČR I. fáze

I. fáze (výstupy, distančně)

- **distanční peer review vybraných výstupů týmů (hodnocení vědecké kvality)**
- **výběr „nejkvalitnějších“ výstupů vytvořených na pracovišti**
- **bez bibliometrie**
- **výstup: Zpráva z I. fáze (podklad pro II. fázi)**

Přístup AV ČR k hodnocení vybraných výstupů v I. fázi

Důraz na kvalitu

- Nehodnotíme „**produkci**“ (kvantitu), ale vědeckou kvalitu vybraných výstupů
- Počet výstupů je úměrný FTE týmů
- Nepoužíváme bibliometrii (ani jako podpůrnou informaci)
- Kvalita časopisu (**kvartil**) není měřítkem kvality konkrétního článku
- Zpráva z hodnocení vybraných výstupů je jedním z podkladů celkového hodnocení

Hodnocení

- Škála: *Outstanding, Excellent, Standard, Acceptable, Unsatisfactory* (vědecká kvalita z hlediska originality, významu a preciznosti)
- Obvykle 2 hodnotitelé + hodnotící komise
- Vyjádření komise k podílu týmu na výstupu: *High, Medium a Low* (není to hodnotící kritérium)

Proces hodnocení pracovišť AV ČR II. fáze

II. fáze (týmy a pracoviště, včetně prezenční návštěvy)

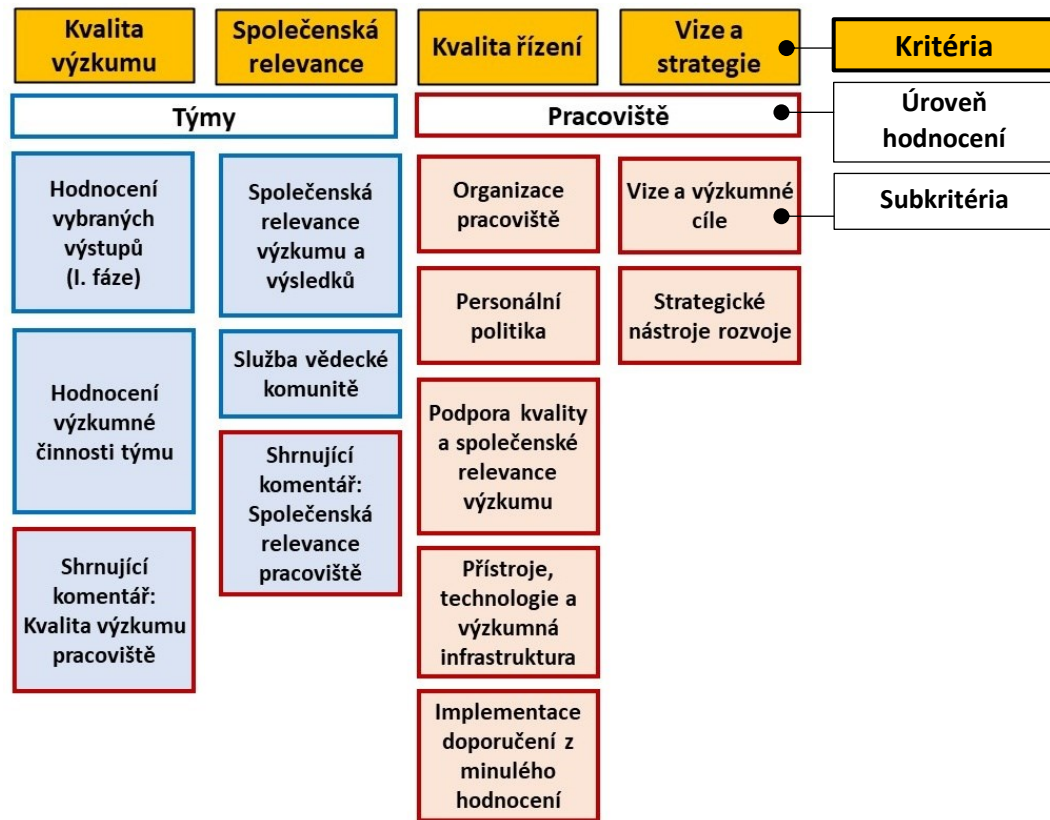
- **peer review** týmů a pracoviště, včetně **prezenční návštěvy**
- hodnocení bez ekonomických aspektů (finanční data pouze pro kontext)
- kvalitativní posouzení v oborovém a interdisciplinárním kontextu

Námítky

- pracoviště může podat námítky
 - **nesoulad s metodikou**
 - **chybná interpretace fakt**
 - **formální nedostatky**
- námítky přezkoumá Koordinační rada hodnocení a předá je komisi k vypořádání (revize / doplnění)
- odvolání řeší Akademická rada AV ČR jako druhá instance

Hodnoticí kritéria II. fáze

- Pro II. fázi hodnocení se stanovují 4 kritéria: Kvalita výzkumu, Společenská relevance, Kvalita řízení a Vize a strategie.
- Kritéria jsou definována odděleně pro úroveň vědeckých týmů a pro úroveň pracoviště; hodnoticí kritéria se na úrovni vědeckých týmů a na úrovni pracoviště neduplikují.

Výhled

- **Dokončíme hodnocení 2020-2024**, uzavřeno bude na Sněmu AV ČR, LXVII. zasedání je plánované na úterý 14. dubna 2026.
- Hodnocení a jeho metodika je vyvíjející se dynamický systém
- Aktuální pětileté hodnocení **2020–2024 metodicky přineslo řadu změn** a nových prvků.
- Po jeho ukončení proběhne **systematický kritický rozbor** se zapojením všech klíčových aktérů.
- **Zpětná vazba pracovišť, pozorovatelů i mezinárodních expertů** bude cíleně využita.
- Výsledkem bude příprava **další metodiky hodnocení**, reflektující zkušenosti, vývoj vědeckého prostředí (Open science, AI...) i mezinárodní standardy odpovědného hodnocení.

Děkuji za pozornost!